

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1937 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om beredande av tilläggsersättning åt innehavare av livräntor enligt lagen angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 354, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte godkänna följande förslag till förordning:

Förordning angående livräntetillägg av statsmedel för dem, som äga rätt till livränta enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

1 §.

Den, som äger rätt till livränta enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, äger erhålla årligt livräntetillägg, motsvarande 150 procent av livräntan; dock att, i fråga om livränta till skadad arbetare, tillägg ej utgår för livränta, som understiger 45 kronor, samt att tillägg ej heller utgår för livränta, som grundas på försäkring enligt 24 § i lagen.

Livräntetilläggen bestridas av statsmedel samt bestämmas och utgivas av riksförsäkringsanstalten.

2 §.

Rätt till livräntetillägg kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

3 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

4 §.

Över beslut av riksförsäkringsanstalten rörande livräntetillägg eller eljest rörande tillämpningen av någon i denna förordning given bestämmelse må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till rådet eller i betalt brev med allmänna posten vara till rådet inkomna sist å trettionde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräkнад, då sådant skedde.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

5 §.

Denna förordning äger ej tillämpning i fråga om livräntor, som utgå till i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande, utan gäller härutinnan vad särskilt är stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1937.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, vilken lag numera ersatts av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, innehöll i huvudsak följande bestämmelser: Arbetsgivare, vilken såsom yrke utövade i lagen angiven verksamhet, var pliktig att till arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet, utgiva viss ersättning. Avled arbetaren på grund av olycksfallet, skulle ersättning utgå till efterlevande änka och minderåriga barn. Ersättningskyldighet ålåg jämväl staten eller kommun, därest de utövade sådan verksamhet, som i lagen avsågs, på yrkesmässigt sätt. Lagen omfattade icke arbete i, bland annat, jordbruk, hantverk eller handel. Om olycksfall i arbete medfört för framtiden bestående förlust eller minskning av arbetsförmågan, skulle — förutom sjukpenning under viss tid — i ersättning utgivas en årlig livränta, i förra fallet å 300 kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarade mot arbetsförmågans minskning, dock att livränta icke skulle utgå i de fall, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondedel. Därest olycksfallet inom två år medfört döden, skulle utgivas, förutom begravningshjälp, till änka en årlig livränta å 120 kronor, så länge hon levde ogift, och till varje minderårigt barn en årlig livränta å 60 kronor, till dess det fyllt 15 år. Livräntor till efterlevande skulle dock ej utgå med mera än sammanlagt 300 kronor. Arbetsgivare var berättigad att i riksförsäkringsanstalten försäkra sina arbetare mot olycksfall med den verkan, att arbetsgivaren, så långt försäkringen räckte, blev fri från ersättningskyldighet enligt lagen. Arbetsgivare, som på grund av inträffat olycksfall var skyldig att utgiva livränta, kunde även genom inköp i riksförsäkringsanstalten av sådan livränta befria sig från betalningsskyldigheten. Slutligen var arbetsgivare givetvis oförhindrad att i enskild försäkringsanstalt försäkra sina arbetare mot olycksfall.

Redan under den tid, då 1901 års lag var gällande, väcktes förslag om höjning av de enligt densamma utgående livräntorna. Förslaget vann emellertid icke riksdagens bifall.

I anledning av en riksdagsskrivelse 1917 föreslog Kungl. Maj:t i en till 1918 års riksdag avlåten proposition viss höjning av sådana livräntor, som utgingo till i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande enligt de i 1901 års lag angivna grunder, dock i fråga om livräntor till skadade arbetare en-

dast sådana, som uppgingo till minst 90 kronor om året. Riksdagen fastställde höjningen till 75 procent. Vid 1921 års riksdag ökades dessa livräntor ytterligare, i det att höjningen då bestämdes till 125 procent.

Vid flera tillfällen efter det 1901 års lag ersatts med en ny hava i riksdagen väckts förslag om höjning av även andra enligt nämnda lag utgående livräntor än de nyss berörda. Motioner i denna fråga väcktes sålunda vid 1919, 1921, 1924 och 1925 års riksdagar. I anledning av fyra särskilda vid sistnämnda års riksdag väckta motioner hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 315), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhöle livräntor enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, borde, i den mån behov därav föreläge, beredas tilläggsersättning, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill nämnda utredning kunde förledda.

Genom beslut den 24 juli 1925 anbefalldes Kungl. Maj:t riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen att verkställa den av riksdagen begärda utredningen. I ett den 28 oktober 1925 dagtecknat yttrande anförde dessa ämbetsverk, att understödsverksamheten gentemot livräntetagare enligt 1901 års lag borde regleras efter samma normer som understödsverksamheten beträffande andra invalidgrupper samt att det alltså ur principiell synpunkt icke kunde anses föreligga skäl till särskilda åtgärder från statens sida till förmån för dessa livräntetagare. Enär det emellertid kunde tänkas, att statsmakterna i allt fall kunde vilja träda hjälpande emellan, hade ämbetsverken övervägt olika möjligheter härför. Sålunda hade undersökts, i vad mån inom allmänna pensionsförsäkringens ram någon förmån kunde beredas livräntetagarna enligt 1901 års lag. Vidare behandlades i yttrandet olika förslag om höjning av ifrågasvarande livräntor, därvid ämbetsverken förklarade sig anse lämpligt, att tilläggsersättningen för invalider skulle utgå med viss procent av det belopp, varmed livräntan överstege exempelvis 90 eller 150 kronor. För bedömande av kostnaderna för tilläggsersättning enligt denna princip hade tre olika exempel sammanställts, för vilka dessa kostnader uppskattats. Därvid hade antagits, att tilläggsersättning skulle utgå enligt de grunder, som angåves i något av tre i yttrandet närmare angivna alternativ. Sammanfattningsvis uttalade ämbetsverken, att de av principiella skäl ansåge sig böra avstyrka, att särskilda åtgärder vidtoges för att framför andra understödja de personer, som vore berättigade till livränta enligt 1901 års lag. Därest emellertid statsmakterna skulle finna, att dessa principiella skäl icke borde stå hindrande i vägen utan att tilläggsersättning borde tillerkännas dessa personer, syntes enligt ämbetsverkens uppfattning tilläggsersättningen böra utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpats på de alternativ, vilka anförts såsom exempel, och under de villkor i övrigt, ämbetsverken förutsatt. En närmare redogörelse för innehållet i yttrandet lämnas i utskottets utlåtande nr 10/1931 sid. 2—7.

Vid anmälan av ärendet den 6 december 1929 beslöt Kungl. Maj:t, att 1925 års riksdags ovannämnda skrivelse icke skulle föranleda någon vidare åtgärd.

Även vid 1930 års riksdag förekom frågan till behandling. I motionen II: 343 hemställde nämligen herr Andersson i Stockholm m. fl., att riksdagen måtte besluta, att ersättning för nedsättning i arbetsförmågan till följd av olycksfall i arbete — s. k. livränta — skulle från och med den 1 juli 1930 utgå enligt grunder, som vore fastställda i gällande lag, oavsett om olycksfallet inträffat före gällande lags ikraftträdande, samt att vid beräkning av livräntan den arbetsförtjänst lades till grund, som under tiden den 30 juni 1929—den 1 juli 1930 tillkommit en arbetare inom det yrke, där skadan skedde, och i den ort, där den skadan inträffat.

På hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 19) beslöt riksdagen, att motionen icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I en vid 1931 års riksdag väckt motion, II: 192, hemställde herr Hage m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vilken omfattning de personer, som erhölle livräntor enligt 1901 års lag, borde i den mån behov därav föreläge beredas tilläggsersättning, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, var- till nämnda utredning kunde föranleda.

Andra lagutskottet, som i sitt utlåtande nr 10 erinrade om de av riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen utarbetade alternativa förslagen till frågans lösning, framhöll, att det vore utmärkande för dessa förslag, att de icke förmådde skänka rättvisa åt alla livräntetagare utan mera oberäkneligt komme att bringa hjälp åt vissa grupper men lämna andra utan bistånd. I den föreliggande motionen hade icke anvisats några utvägar, som skulle kunna läggas till grund för en ny utredning med utsikt att leda till en rättvis lösning av det spörsmål, som berördes i motionen.

Här må även erinras, att vid *innevarande års riksdag* väckts en motion, II: 355, av herr Karlsson i Grängesberg m. fl., i vilken hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor för bestridande av de i motionen II: 354 omnämnda livräntetilläggen. Motionen II: 355 har hänvisats till statsutskottet.

Av en för utskottet tillgänglig, inom riksförsäkringsanstalten upprättad sammanställning rörande sannolika antalet och beloppet av de livräntor enligt 1901 års lag, som utgingo vid 1935 års slut, framgår, att antalet på grund av olycksfallsförsäkring i riksförsäkringsanstalten utgående sådana livräntor då utgjorde 2 729 med ett sammanlagt årligt belopp av 199 169 kronor. Genomsnittliga årsbeloppet av sådan livränta skulle alltså uppgå till omkring 73 kronor. Sammanställningen giver ytterligare vid handen, att antalet på grund av livränteköp i riksförsäkringsanstalten utgående, här avsedda livräntor utgjorde 1 439 med ett årligt belopp av tillhoppa 119 995 kronor, vilket innebär, att genomsnittsbeloppet för livränta av denna art

utgjorde omkring 83 kronor för år räknat. Övriga livräntor enligt 1901 års lag hava uppskattats till 9 700 med ett sammanlagt årsbelopp av 675 000 kronor. Det årliga beloppet av livränta tillhörande sistnämnda grupp skulle med dessa utgångspunkter uppgå till i medeltal omkring 70 kronor.

Utskottet vill erinra om de vid skilda tillfällen företagna höjningarna av vissa livräntor, som enligt de i 1901 års lag angivna grunderna utgå till i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande. Enligt utskottets mening är det synnerligen önskvärt, att en tryggare ställning beredes även andra personer, som åtnjuta livräntor enligt nyssnämnda lag. De livräntetagare, som det här är fråga om, torde i många fall befinna sig i ett med hänsyn till deras försörjningsmöjligheter synnerligen svårt läge och äro därför särskilt beklagansvärda. Den omständigheten, att antalet sådana livräntetagare år från år minskas, bör underlätta förverkligandet av den gamla tanken att lämna dem bistånd utöver vad som utgår enligt 1901 års lag.

Enligt vad utskottet inhämtat är den föreliggande frågan föremål för uppmärksamhet inom socialdepartementet, där vissa förberedande utredningar i ämnet företagits. Utskottet drager härav den slutsatsen, att ett initiativ i frågan från Kungl. Maj:ts sida överväges. Vid sådant förhållande anser utskottet sig icke böra tillstyrka förevarande motion eller föreslå riksdagen att i anledning av densamma göra någon framställning till Kungl. Maj:t. Utskottet vill emellertid understryka önskvärdheten av att förslag i ämnet om möjligt framläggas för nästkommande års riksdag.

Under hänvisning till vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 maj 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson*, *Linder**, *P. Sandström*, *Sam Larsson*, *Olof Carlsson*, *John Gustavson** och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage*, *Olovson*, *Pettersson* i Hällbacken* och *Sandström* i Sollefteå, fru *Nordgren** samt herr *Nyblom**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.